

Temel Göstergelerle 2007 Yılı Ekonomik Beklentileri, Şubat 2007

Prof. Dr. Mustafa A. AYSAN
İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi

Özet

2006 Yılında Türkiye beş yıllık büyümesini sürdürmüştür. Son beş yılda toplam %37.3 oranında büyüme sağlanmıştır. 2007 Yılında da bu büyümenin sürmesi beklenmektedir. Üç yıllık ekonomik programa göre yıllık enflasyonun %4'e indirilmesi planlanmıştır. 2007 Programında da enflasyon %4 olarak yer almaktadır. 2007 Yılında bu enflasyon oranının %7 dolayında olması beklenmektedir. 2007 Yılında gayri safi milli hasıla 400 milyar USD'yi, kişi başına milli gelir 5.300 USD'yi bulabilecektir. 2007 yılında dış alımın 140 milyar USD, dış satımın 100 milyar USD olması bir başka öngörüdür.

Anahtar Kelimeler: 2007 yılı ekonomik göstergeleri, büyüme, enflasyon.

Abstract (2007 Economic Expectations With Basic Indicators, February 2007)

Turkey continued its five-year economic growth during 2006. In the aggregate, 37.3% proportional growth has been provided over the past five years. It is expected that this development will continue in 2007 too.

It is planned to lower annual inflation to 4%, according to the three-year economic program. Inflation reached 4% in the 2007 program. It is expected that the rate will be about 7% in 2007.

The Gross National Product might reach \$400 million and per capita national income might reach \$5,300 in 2007; also another provision is that importing might reach \$140 billion and exporting might reach \$100 billion.

Key Words: Economic indicators of 2007, growth, inflation.

Giriş

2001'in büyük ekonomik bunalımından sonra, 2006'da ekonomimiz, beşinci büyüme yılını da tamamlamıştır. 2001'deki %9,3 oranındaki küçülmeyi hesaba katmazsak, son beş yılda toplam olarak ekonomimiz %37,3 ve ortalama olarak yılda %7,46 büyümüştür. 2001 yılındaki küçülme de hesaba katıldığında, son 6 yılın toplam büyümesi %27,7'ye, yıllık ortalama büyüme hızı da %4,6'ya düşmektedir. Bu sonuncu ortalama yıllık hız (%4,6), ülkemizin 1950'den beri, 20 yıllık dönemlerde elde edilen ortalama büyüme hızına yakındır. Son 6 yıl ile son beş yılın ortalamaları arasındaki farklar, ekonomik dalgalanmaların

büyüme hızı üzerindeki büyük etkisini göstermektedir: Bir tek yılın dalgalanması, yıllık ortalama büyüme hızının yarısını ortadan kaldırmakta ve çok zararlı olmaktadır.

Son 6 yılın ekonomik göstergeler tablosunun en önemli sonuçlarından biri de, enflasyon hızı azalmasının büyümeyi çok olumlu etkilemekte olmasıdır: Enflasyon yavaşladıkça ekonomi kıvamını bulmakta ve uzun süreli büyüme gücüne kavuşmaktadır. Bu sonuç, uzun süreli ekonomik büyüme için, hafif bir enflasyona izin verilmesi gerektiğini savunan yaygın ekonomik kalkınma önerilerinin aksini kanıtlamaktadır.

Uygulanmakta olan üç yıllık ekonomik programa göre, 2007-2009 döneminde, yıllık enflasyon % 4'e indirilmiş olacaktır. 2006 sonundaki fiyat artış hızı, % 9,7'dir; bu hız, 2007'de %5'e ve ondan sonraki yıllar, %4'e indirilmiş olacaktır. 2006'da, enflasyon hızı, program hedefine (%5) indirilememiştir. 2005'te % 7,7'ye kadar indirildikten sonra, 2006'da hızlanmaya başlaması, 2007'de de hedefe (% 4) yaklaşmak için aşırı çaba gösterilmesini gerektirecektir. Oysa, yılın ilk iki ayında, geçen yıldan devreden yüksek enflasyon hızı, artarak devam etmektedir. On iki aylık tüketici fiyat artış hızı, Aralık 2006'da %9,65, Ocak'ta %9,93, Şubat'ta da %10,13 olmuştur.

Aşağıda 2007 yılı beklentilerinin ayrıntılı gerekçeleri açıklanacaktır. Tablo II'de sunulan tahminler, bazı varsayımlara dayanmaktadır:

1. Doğal afetler ve siyasal çalkantılar, olağanüstü boyutlara çıkmamalıdır. Mayıs'taki Cumhurbaşkanlığı seçiminin ve Kasım'daki milletvekili seçimlerinin olağan dışı siyasal ve sosyal huzursuzluklar yaratması olasılığı vardır. Bu tartışmaların ve sarsıntıların olağan sınırlar içinde kalacağını bekliyoruz. Tersine gelişmelerin, devlet borçlarının ve faiz giderlerinin çok yüksek olması nedeniyle, çok şiddetli ekonomik sarsıntılar yaratması olasıdır; o takdirde gerçekleştirmeler, şimdi yaptığımız tahminlerden büyük ölçüde sapmış olacaktır.

2. Ekonomimizin dış borçları ve döviz açığı, önemli boyutlardadır. Bu nedenle, uluslararası finansal pazarlarda ortaya çıkabilecek dalgalanmalar, ekonomimizi de hemen etkilemektedir. Ekonomimiz, uluslararası kârlı yatırım fırsatları arayan serbest fonların, öncelikle hedeflediği yatırım alanlarından; faizleri yüksek, güvencesi iyidir. Fonların, şirketler arasındaki dağılımlarındaki değişimler, zaman zaman tüm ülkelerde yabancı para ve nakit darlıklarına (ya da bolluklarına) ve bu akımlardaki değişimler ülkelerin döviz fiyatları, faiz hadleri ve hisse senedi borsalarında büyük dalgalanmalara neden olabilmektedir. 2007 yılında bu tür dalgalanmaların, olağan sınırlar içinde kalacağını sanıyoruz. Hiç olmazsa, 1997'de Uzak Doğu'dan başlaya-

rak dünyaya dağılan finansal bunalıma benzer bir dalgalanmanın ortaya çıkması beklenmemektedir.

3. Ülkemiz, son yıllarda, yüksek faiz, düşük döviz fiyatı, yüksek döviz açığı ve yüksek iç ve dış borçlanmaya dayalı bir ekonomi politikası uygulamakta ve böyle olduğu için de siyasal, sosyal ve ekonomik küçük ekonomik dalgalanmalar, ekonomik büyüklüklerde aşırı etkiler yaratmaktadır. Örnek olarak, faiz, vergi, döviz fiyatı artışları, tüketim harcamaları, kredi hacimleri, yatırımlar, tasarruflar ve büyüme hızı üzerinde yüksek oranlı azalmalar yaratabilmektedir. Finansal sistemimiz, bu tür temel fiyat değişmelerine büyük tepkiler göstermektedir. "Ekonominin kırılabilirliği" biçiminde belirtilen bu duyarlılıklarda da 2007 yılında büyük değişiklikler olmasını beklemiyoruz. Aynı biçimde, iç ve dış borçların geri ödemelerinde ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ile ilişkilerde aksaklıklar çıkmayacağı, burada sunulan beklenti rakamlarının temel varsayımlarından biridir.

4. 2006'da cari açık (döviz giriş ve çıkışları toplamı arasındaki fark) 31,3 (1) milyar dolara yükselmiştir. Bu tutar, 2005 yılının açığından (23 milyar dolar), % 36 fazladır ve son yılda GSMH'nin %6,1'inden % 8,5'ine yükselmiştir. Mayıs- Haziran döneminde artan döviz fiyatları ve faizlerin de etkisiyle, Aralık 2006'da ortaya çıkan dış açığı azalma eğiliminin, 2007'de de süreceğini beklemekteyiz. Hiç olmazsa, 2007'de ekonominin döviz gereklerinde olağanüstü artış olmaması da temel varsayımlardan biridir. 2006 sonuna doğru petrol fiyatlarının azalması ve yükselişin durması eğiliminin süreceği beklentisi de bu görüşü desteklemektedir. Şubat sonunda açıklanan, Ocak ayı cari işlemler açığı (2,2 milyar dolar) oldukça yüksek bir aylık rakamdır.

Geçen Yılın Tahminleri

2006 yılı başında, yılın bütünü için yaptığımız tahminlerin gerçekleşme derecesi, oldukça iyidir. (Tablo I):

1. Gayri Safi Milli Hasıla'nın (GSMH'nin) yıllık artış hızı tahminimizde-

ki, gerçekleşme oranı % 100; sapma oranı % 0'dır. Bununla birlikte, Tablo 6'nın 2006 G (gerçekleşme) sütununda gösterilen rakam da Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK'in) ilk tahminidir; sonradan gelen bilgilerle değişebilecektir. Ama şimdilik bu iki rakam birbirinin aynıdır; ve çok az rastlanan bir durumdur.

2. Yıllık enflasyon hızı tahmini, büyüme hızı kadar "şanslı" değildir; burada sapma %39'dur. 2006 başında yaptığımız tahminde, 2006'da fiyatların hızlanacağını ve programın %5'lik düzeyinin üstünde ve %7 olarak gerçekleşeceğini tahmin etmiştik. Ama, enerji fiyatlarındaki olağanüstü artışlar nedeniyle tüketici enflasyonu %9,65'e yükselmiştir. Yüksek oranlı sapmanın nedeni budur.

(1) Şubat sonunda 31,5 milyar dolar olarak düzeltilmiştir.

3. Bütçe giderleri toplamında sapma, %3; gelir toplamında %8 olmuştur. Oldukça düşük sapma oranlarıdır. Ancak, bütçe açığı tahminindeki sapma (%70), olağanüstü yüksektir. 2006'da Maliye Bakanlığı, bazı ödenekleri harcatmamış, bazı merkez harcamalarını devlet ve belediye işletmelerine devretmiş, bütçe açığı 14 milyar YTL olarak meclisten çıktığı halde 3 milyar YTL'sına düşmüştür. 2006 yıl başında bütçe açığının bu ölçüde azaltılabileceği tahmin edilememiştir. Bu gelişmenin doğal sonucu olarak, GSMH'nin oranında da sapma %50'yi bulmuştur. Yukarıdaki rakamlara bağlı olarak gerçekleşen Faiz-dışı fazla rakamında da sapma oldukça yüksektir: % 20. Bütçe uygulamasında alınan sonuçlar olağanüstüdür. Bununla birlikte, bütçe gelirlerinin 14 milyar YTL tutarındaki kısmı, 2006 yılı için "tek atımlık" gelirlerdir; 2007 ve sonrasında yinelenmeyecektir. Kamu kesimi kuruluşları arasındaki borçlanmalarla, 2006'ya ait olup da gelecek yıllara aktarılan bazı harcamaların da bu iyi sonuçlarda payı vardır. Bu bütçe disiplini, eczanelere olan devlet borcunun, devlet işletmelerinin sağladıkları mal ve hizmet bedellerinin ödenmemesi sonucunda elde edilmiştir.

4. 2006 başında yaptığımız yıl sonu dolar fiyatı tahminimizdeki sapma, %14'e yakındır. Devlet tahvilinde %13 olan devlet

tahvili faizinin, özellikle yılın ikinci yarısında artarak %22'ye yükselmesinin, yurda hızlı döviz gelmesine neden olmasıyla, dolar fiyatı, yıl başındaki düzeyinde kalmıştır. Enflasyon hızını yavaşlatmak amacıyla yapılan bu uygulama, döviz fiyatlarının yurt-içi fiyat artışlarından daha yavaş artmasına neden olmakta ve dış satımın kârlılığını azaltmaktadır. Yılbaşında, yıl boyunca döviz fiyatlarının bu ölçüde baskı altında tutulması olanağı yoktur. Pazar güçlerine aykırı bu uygulamanın, 2007'de gevşetilebileceğini sanıyoruz.

5. Kamu ve özel kesim borçlanmaları ile ilgili olarak yılbaşı tahminleri ile gerçekleştirmeler arasındaki sapma oranları %7 ile %32 arasında değişmektedir. Özel kesimin dış borcu, 2006 yılında %31,9 oranında artarak 131,9 milyar dolara yükselmiştir. Bu hızlı artışta, yurt içindeki kredi faizlerinin, bu yıl boyunca artmış olması ve yurt dışından daha düşük faizlerle borçlanılabilmektedir. Ancak, bu düşük dış borç faizleri, yalnız büyük ve kredi değerliliği yüksek şirketlerimiz ve bankalar için geçerlidir. Kamu kesimi dış borcu, geçen yıl içinde azalmış ve bu olumlu gelişme, tahminimizin %13,6 oranında sapmasına neden olmuştur. Toplam iç ve dış borçlar, 2006'da da önceki yıllardakinden daha düşük oranlarda artmıştır. Borç türlerinde sapma oranları, %10-17 arasındadır.

6. Yukarıdaki büyüme tahminindeki isbetli gerçekleşme, GSMH rakamlarındaki tahminlerimizin sapmalarını da düşürmüştür. Sapma oranları, toplamda % 2, dolar olarak, %3'tür. Kişi başına GSMH tahmini, sadece %3 sapmıştır.

7. Dış alımdaki tahmin sapması %5, dışsatımdaki de %6 oranındadır. Bu oldukça yakın tahminlere dayalı olarak Ticaret Açığı da %4 sapmayla tahmin edilebilmiştir. 2006'nın Turizm gelirlerindeki azalma, cari açıktaki sapmanın daha yüksek olmasına neden olmuştur: %25

Özetle tahminler oldukça yakın gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, bu tahminleri yapmanın ve yorumlamanın temel nedenlerinden biri, yukarıdaki sapmaların nedenlerini araştırmaktır. Bu araştırmalar, ekonomimizdeki temel eğilimlerin ve ge-

lişme yönlerinin anlaşılmasını kolaylaştır-
maktadır. Hiç kuşkusuz tahminlerimizin
gerçekleşmeleri yakınsamasını da istiyor-
ruz. Ama, tahminlerin gerçekleşmelere
yüzde yüz uyum sağlaması da, söz konusu
değildir.

2007 Yılı Beklentileri

2007'de ekonomimizin, 2006'dakinden
daha yavaş büyüyeceğini tahmin ediyoruz.
Uygulanmakta olan 3 yıllık planda, büyü-
me hızının %5'e düşmesi öngörülmüştür.
Biz, bu yıl ekonominin, 2006'daki %6'lık
reel büyüme hızına ve program hedefine
ulaşamayacağını ve büyüme hızının %4'te
kalacağını tahmin ediyoruz. Çünkü, eko-
nomimiz, 2006 yılının ilk iki çeyreğinde de
hızlı büyüdüktan sonra (sırasıyla %6,4 ve
%8,5) üçüncü çeyrekte çok yavaşlamıştır:
%3. Üç çeyreğin ortalaması, %5,2'dir. Dör-
düncü çeyrekte, üçüncüden daha iyi bir
sonuç alınacağını tahmin etmekle birlikte,
2006'nın tümü için, gerçekleşecek büyüme
hızının %5-6'da kalacağını sanıyoruz. Böy-
lece, 2006 yılında %6 büyüsek bile, bir ön-
ceki yıldan aktarılan yavaşlamanın yılın
ilk üç çeyreğinde de süreceğini bekliyor ve
2007 büyüme hızını %4 olarak tahmin edi-
yoruz.

Böylece, 2007 sonunda GSMH,
2006'daki 562 milyar YTL'lik düzeyinden
%4 artarak, cari fiyatlarla 630 milyar
YTL'ye yükselecektir.(631 milyar YTL,
562 milyar YTL'den %12 fazladır; %4'le
%12 arasındaki fark yaklaşık %8 kadardır;
bizim 2007 yılı enflasyon beklentimiz de
%7'dir. GSMH deflatörü muhtemelen %8
olacaktır.)

GSMH, üç yıllık programa göre, 2007'de
408,1 milyar dolar olarak gerçekleşecektir.
Bizim tahminimiz, GSMH'nın dolar değe-
rinin program hedefinin altında kalacağı
(400 milyar dolar) yönündedir. Aradaki
fark bizim yılsonu dolar fiyatı tahminimi-
zin daha yüksek olmasından kaynaklan-
maktadır.

Bu rakamlara göre, kişi başına
GSMH'da 2006'daki 7300 YTL'lik düzeyin-
den ancak 7400 YTL'ye yükselebilecek-
tir.ABD doları olarak bulunan kişi başı
GSMH tutarları, 2006 için 5216 ve 2007

için 5300 dolardır. Kişi başı rakamlardaki
artışın çok az olması, büyüme hızının dü-
şük ve varsayılan dolar fiyatının yüksek
olmasının sonucudur.

Böylece ekonomimiz, 2002'den beri 5 yıl
üst üste büyümüş bulunmaktadır. Beş
yıllık toplam büyüme %35,5 oranında ve
yıllık ortalama büyüme hızı da %7,1 ora-
nında olacaktır. 1970'ten beri, kesiksiz 5
yıllık büyüme dönemleri çok azdır. Yüksek
enflasyon ve ekonomi politikasında yapı-
lan önemli yanlışlar nedeniyle, büyüme
hızları daha kısa dönemlerde hep kesintiye
uğramıştır.

2007'de de %4 büyüdüğü takdirde,
GSMH'daki 6 yıllık artış %39,5'a çıkacak
ve dönemin yıllık ortalama hızı da %6,6
gibi, yine de yüksek bir düzeyde gerçek-
leşmiş olacaktır.

Bütçe Açığı ve Enflasyon

Son beş yılda enflasyonla savaşımında önem-
li başarılar elde edilmiştir. Yıllık enflasyon
hızı 2001'deki %68,5 oranından, 2006'da
%9,65'e indirilmiş olsa da, enflasyon, hala
ekonominin en önemli sorunlarından biri
olma durumunu sürdürmektedir. Nitekim,
2005'te %7,7'ye kadar düşürülebilmiş olan
tüketici enflasyonu, 2006'da yeniden hızlan-
maya başlamış ve %9,65'e yükselmiştir. Bu
sonuncu oran, bir önceki yılda ki düzeyinden
%25 oranında, program hedefi olan %5'ten
%93 daha fazladır. Görüldüğü gibi, sapma
oranları çok yüksektir ve bu yükseklik, 2006
sonuna doğru ivme kazanmıştır. Ocak 2007
sonunda 12 aylık enflasyon, %9,93'e, Şubat
sonunda da %10,13'e yükselmiştir. Cumhur-
başkanlığı ve milletvekiliği seçimleri yılında
bu hızlanmayı yavaşlatmak zor olabilir.
Çünkü:

1. Seçim yılı yaklaşırken, 2006'da ya-
pılması gereken KIT mal ve hizmet zam-
ları, milletvekili seçiminden sonraya erte-
lenmiştir; 2007 yılında bu zamaların yapıl-
ması ile önemli bir enflasyon hızlanması-
nın ortaya çıkmasından kaçınılamaz. Zam-
ları sonsuza kadar bekletme olanağı yok-
tur.

2. 2006 mali yıl bütçesinde öngörülen
14 milyar YTL tutarındaki bütçe açığı, yıl

sonunda 2,8 milyon YTL'sına düşürülebilmiştir. Bu sonuç kuşkusuz, enflasyonla savaşım yönünde elde edilmiş büyük bir başarıdır. Ancak, 2007 bütçesinin açığı, 16,7 milyar YTL, bu yıl içinde harcandığı takdirde, enflasyonu hızlandıracaktır. 2007 bütçesinde öngörülmüş ödenekler, olduğu gibi harcandığı takdirde, enflasyonun hızlanması önlenemez. Ama biz, 2007'de bir önceki yıl gibi açığın daha düşük bir düzeyde gerçekleşmesini bekliyoruz. Ocak 2007 için Maliye Bakanlığının açıkladığı 6,1 milyar YTL'lik açık, yüksek harcama düzeyinin sürdüğünü göstermektedir.

3. Seçim yılında belediyeler, harcamaları hızlandırmışlar, borçlarını artırmışlar, devlet işletmelerine (bu arada elektrik ve doğal gaz dağıtıcılarına) borç biriktirmişler ve borç ertelemeleri için Ankara'yı zorlamaya başlamışlardır. Bu borçlar ertelendiği, ya da devletçe ödendikleri takdirde enflasyon baskıları artabilecektir. Biz, 2007'de borç erteleme taleplerinin büyük ölçüde karşılanmayacağını sanıyoruz. Kamu kuruluşları arasındaki birikmiş borçların da yıl içinde ödenmesini bekliyoruz.

4. 2007 yılına ekonomi artmış döviz açığı ve çok yükselmiş borçlarla girmektedir. Ana para ve faiz geri ödemeleri, tutar ve bütçe gelirleri toplamının bir yüzdesi olarak artacaktır. Yükselen bu geri ödemelerin, enflasyon baskılarını artırmasından kaçınılamaz. Biz, olumsuz baskılara neden olsa da, devlet borçlarının ana para ve faiz ödemelerinde herhangi bir aksama olmasını beklemiyoruz.

5. Ülkemizde son yıllardaki enflasyon baskılarını yaratan en önemli bütçe açığı tutarı, sosyal güvenlik kurumlarına ödenen transfer ödenekleridir. Geçmişte, devlet yöneticilerinin, kendi siyasal tercihlerine göre sosyal güvenlik kurumları kaynaklarını çok kötü kullanmaları, oy kaygısı ile sigortalılara, sosyal güvenlik kurumlarının olanaklarını aşan haklar vermeleri sonucunda, 2005 yılında bu kurumların toplam harcamaları, milli gelirimizin %12'sine yükselmiş, kurumların açıklarını kapatmak için 2005 bütçesine 23 milyar YTL transfer ödeneği konmuştur. Bu kurumlara bütçeden ödenen yardımların tutarı, 2005'te milli gelirin %4,8'ine, 2006 yılında

da %4,1'ine ve toplam bütçe açığının %87'sine yükselmiştir. Bu alanda 2006 yılında iki önemli düzenleme yapılmıştır. Bunlardan ilki; 16.6.2006 tarihli ve 26200 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış ve 1.1.2007'de uygulanmaya başlanmıştır. 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu" sosyal sigorta hastaneleri ile devlet hastanelerini birleştirmiştir. 2006'da Sosyal Güvenlik kurumlarına yapılan olağan üstü ödemelerin, bütçe açığı ve enflasyon baskılarını artırması eğiliminin sürmesi beklenmektedir. Çünkü, üç sosyal güvenlik kurumunu birleştiren ve gelecek zaman içinde yapılan sosyal güvenlik ödemelerini azaltmayı ve kurumların kaynaklarını desteklemek amacıyla çıkarılan iki reform kanununun, 1 Ocak 2007'de uygulanması, 6 ay ertelenmiştir. Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur'u Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında birleştiren 5502 sayılı kanun, 20 Mayıs 2006 tarihinde 26173 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Üç sosyal güvenlik kurumuna toplam olarak bütçeden yapılan ödemelerin tutarı, 2001 yılında 4,8 milyar YTL iken, 2002'de 10,9 milyara, 2003'te 15,6 milyara, 2004'de 18,9, 2005'te 23,3 ve 2006'da da 23 milyar YTL'sına yükselmiştir. GSMH'nin 2002'den beri %4'ü üzerinde dalgalanan bu büyük tutarın bütçe açığı ve enflasyon kaynağı olması 2007'de önlenmelidir. Eski deneyimlere bakarak, 2007 yılında sosyal güvenlik kurumlarının prim tahsilatı konusunda açıkların yasaklanması, kurumların prim tahsilatının kurum yetkili organlarınca en yüksek geliri sağlayacak biçimde yatırılması, kurumların kesesinden, aktüaryel hesapların gereklerine bakılmadan sağlanan kurum ödemelerinin giderilmesinin bir programa bağlanması gibi önlemler alınmalıdır. 2007 yılında birleştirilmiş kurumun yetkili organlarının, prim tahsilatında kayıt dışılığın önlenmesi için gerekli önlemleri alması sağlanmalıdır.

6. 2006'nın ikinci yarısında yükselen enflasyona bağlı olarak yıllık %13'ten %17,50'ye yükseltelen T.C. Merkez faizleri, Devlet İç Borçlanma Senetlerinde de faizleri %13'ten %21'e, banka mevduat faizlerini %20'nin kredi faizlerini de %40'ın üzerine

yükseltmiştir. Bu yüksek faizlerin çekim gücü ile ülkeye giren döviz miktarları çok yükselmiş, yıllık enflasyon hızı arttığı halde, döviz fiyatları, Mayıs- Haziran'da ki yükselmeden sonra, yılbaşındaki fiyat düzeylerine geri dönmüştür.

2006 yılının ikinci yarısında hızlanan döviz girişleri, yılın sonunda yabancı sermaye (19 milyar dolar) dahil net döviz girişi toplamını, 42 milyar dolara yükseltmiştir. 2005'te 9 milyar doları yabancı sermaye olmak üzere bu toplam döviz girişi tutarı, 34 milyar dolardı. Bir yıllık toplam artışı %24'tür. Finansal pazarlarda "sıcak para" diye tanımlanan ve daha çok DİBS'lere yatırılan döviz tutarı, 2005'te 25 milyar dolardan 23 milyar dolara düşmüştür; yabancı sermaye girişlerindeki yıllık artış hızı %111'i bulmuştur.

2006 yılının ikinci yarısındaki enflasyon hızlanması oldukça belirgin boyutları bulmuştur. 2005 'de yıllık hızın %7,7'ye düşürülmesinden sonra, 2006 yılında %26 oranında artarak %9,65'e yükselmiştir. Oysa, uygulanmakta olan ekonomik program hedefi, yıllık enflasyon hızı artışının %5'e düşürülmesini öngörmekteydi. Hedeften sapma oranı, %93'tür. Yıllık enflasyon hızı Ocak 2007'de %9,93'e yükseldiği için, enflasyondaki hız artışının 2007'ye taşındığı söylenebilir. 2007'de yıllık enflasyon hızının program hedefi %4'tür. Ancak tüm beklentiler, bu yılın sonunda hızın %7'yi aşacağı yönündedir. Çünkü yukardaki gelişmeler, hızın artması yönünde etkili olacaktır. 2006'da enflasyon hızını, bir yıl öncekinin altına indirmek için alınan önlemler etkili olmamıştır. 2007'de iş daha da zorlaşmıştır. T.C. Merkez Bankası'nın "enflasyon hedeflemesi" önlemleri yeterli derecede etkili olmamıştır. 2007'de şu önlemler yararlı olabilir:

1. Bütçe açığının azaltılmasına yılbaşından başlanması gerekir; 16,7 milyar YTL'sında bırakılırsa, 2007'de yıllık enflasyonu, beklendiği gibi %7'de tutma olanağı bulunamayacaktır.

2. Ücretler üzerindeki vergi yükünün azaltılması için, vergi indirimlerine hemen başlanmalıdır. Bazı mal ve hizmetlerde talep azalmaları başlamıştır. Bu mallar

üzerindeki KDV ve ÖTV yükünün azaltılmasına devam edilmelidir.

3. Kayıt-dışı işlemlerin azaltılması ve vergileme tabanının genişletilmesi çalışmalarının etkinliği arttırılmalıdır.

4. Kasım'daki milletvekili seçimlerinden sonra, devlet işletmelerinin ürettiği mal ve hizmet fiyatlarında önemli yükselmeler olması beklenmektedir. Bu beklenti gerçekleşince enflasyon hızlanması başlayacak ve açık piyasa işlemleri ile para arzının azaltılması yönünde önlemler alınmasını gerektirecektir.

5. Buna ek olarak, T.C. Merkez Bankasının öncülüğünde yükseltilecek faizler, yine bankanın öncülüğünde indirilmeye başlanınca özellikle ikinci yarıda böyle bir uygulama olması beklenmektedir ve bu nedenle yurt dışından gelen döviz miktarlarında azalmalar olunca, döviz fiyatlarında artışlar kaçınılmaz olacak ve bu artışlar, yıllık enflasyon hızını arttıracaktır. Hatta, T.C. Merkez Bankası, ihracattaki yavaşlamayı hızlandırmak ve açığın azaltılmasını özendirmek için, döviz alımlarını daha da hızlandırabilecektir. Bu takdirde enflasyon baskıları artacak ve kontrol edilmeleri gerekecektir. Döviz açığının azaltılması için, T.C. Merkez Bankası'nın yüksek oranda (günlük 200-300 milyon dolar gibi) döviz alımlarına girişmesi de gerekebilecektir. Finansal pazarların, böyle gelişmeler için hazırlıklı olmaları gerekecektir.

6. Faiz ve döviz fiyatlarında ani yükselmeler, ekonomiye daha zararlı olacağı için, döviz fiyatını artırıcı önlemlerin ihtiyatlı ve sınırlı ölçülerde yapılmasına özen gösterilmelidir. Enflasyon baskısı yaratacağı bilinen önlemlerin karşı önlemlerle desteklenmesi gerekecektir.

7. Yıl içinde faizler indirildikçe ve yukarıdaki önlemler alındıkça enflasyon baskıları artacaktır. Gelecek yılda, konut ve bireysel kredilerde artışlar olması, yatırımların hızlanması, bu gelişmeler karşısında yüksek olan özel kesim borçlarının eğiliminin daha da artması beklenmelidir. T.C. Merkez Bankasının elinde, aşırı fiyat artışlarını kontrol edebilecek yeterli araçlar vardır.

8. Son üç yılda bütçe açıkları planlanan düzeylerin altına çekilebilmiştir. 2004 yı-

lında bütçe açığı 46 milyar YTL olarak öngörülmüş, ama uygulamada 30 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. 2005'te 29,7 YTL tutarındaki açık, 9,7'ye, 2006'daki 14,4'lük açık, 2,8 YTL'sına indirilebilmiştir. 2007'de öngörülen bütçe açığı 16,7 milyar YTL'sıdır. Yukardaki gelişmeler içinde enflasyonun fazla hızlanmaması için gerçekleşmenin 3 milyar YTL'sının altında tutulmasına çalışılmalıdır. Ancak, bunu gerçekleştirmenin büyük zorlukları vardır. Üstelik, son iki yılda yapıldığı gibi, bütçe açığının en hayati harcamaları kısarak elde edilmesi de yanlıştır. Bu yaşamsal harcamaların gerçekleştirilebilmesi için, devlete kalıcı ek gelir kaynakları bulunmalı; ama harcama önceliği az olan, kaldırım süsleme, lüks taşınmaz yapma ve verimsiz yatırımlar, azaltılmalıdır.

Aslında son iki yıl gerçekleştirmelerinde, yukardaki sonuçlar, faiz-dışı fazla da planlanandan daha iyi gerçekleştirmelerin gerçekleştirildiği görülmektedir: 2005'te 27,3 milyar YTL planlanmış 35,9 YTL gerçekleşmiş, 2006'da 33 milyar YTL öngörülmüş, 42 milyar YTL gerçekleşmiştir. 2007'nin öngörüsü 36,2 milyar YTL'dir; bundan biraz daha iyi bir sonuç elde edilebilir: 37 milyar YTL. 2007'de bu harcama tasarrufları sağlanarak, yaşamsal ve öncelik sırası yüksek harcamaların yapılması da sağlanmak zorundadır.

Bütçe uygulamasında son üç yılda elde edilen bu iyi sonuçlar, gider tasarrufları ile gelirlerde planlananın üstün de gerçekleştirmelerle elde edilmiştir. Vergi gelirlerinde, son yıllarda gerçekleştirilen iyileşmeler, vergi yükünü artırmış ve vergi sistemimizde önemli çarpıklıklar yaratmıştır: Bazı vergilerde, dünya ülkeleri arasındaki en yüksek oranlara ulaşılmış, vergi yükü, bizimki gibi gelişmekte olan bir ekonomi için yüksek olan %35 oranına yükselmiş, ücretler üzerindeki vergi yükü dayanılmaz boyutlara taşınmış ve vergi gelirleri içindeki dolaylı vergiler oranı %70'in üzerine çıkmıştır. Bu vergi sistemi, mal ve hizmet üretim maliyetlerini yükseltmekte, işletmelerin rekabet gücünü azaltmaktadır. İşletmelerimizin zayıflayan rekabet gücü, dış satım hacmimizi daraltmakta, dış ticaret ve cari açığın çok artmasına neden olmaktadır.

dır. Ayrıca, bu çarpık vergi sistemi, ekonominin en önemli sorunlarından biri olan işsizliğin azaltılmasını önlemekte, kayıt dışılığı özendirilmekte ve haksız rekabeti artırmaktadır. 2007 yılında bu çarpık yapının düzeltilmesine başlanmalıdır.

Ekonomik Büyüme

Bir çok uzman, çifte seçim (Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimleri) yılının ekonomik büyümeyi yavaşlatacağını ve bütçe açığı ile enflasyonu hızlandıracağını tahmin etmekte ve 2007 yılının ekonomik açısından zor geçeceğini düşünmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi 2007 yılı için bizim de beklentimiz daha düşük (%4) bir reel büyüme hızı ve planlanan (%4) dan daha yüksek bir yıllık enflasyondur: %7.

Üstelik, 2007 yılında dış açık yüksekliğinin süreceği, hiç olmazsa yılın ilk yarısında faizlerin yüksek düzeyde kalacağını sanıyoruz. Faiz yüksekliği, yatırımları yavaşlatmakta, döviz fiyatlarındaki düşüklük, yerli sanayii, girdilerini dışarıyla karşılamaya özendirilmektedir. Bu iki gelişme, ülkemizde 2001'den beri işsizliğin %10'un altına inmesini önleyen belli başlı etmenlerdir. Yüksek işsizlik oranı, yüksek dış açık, düşük yatırımlar, hızlanan enflasyon tablosu, ekonomi yönetimlerinin çözümü en zor sorunlarıdır. Bu sorunların, ekonomiyi üç yıllık plandaki hedeflere yaklaştıracak optimal çözümlerle ele alınması zorunludur. Bunun, belirli ölçülerde kalsa da, 2007'de yapılabileceğini umuyoruz. Ekonomi yöneticileri, önümüzdeki günlerde aşağıdaki önlemleri uygulamaya koymaya çalışmalıdırlar.

1. T.C. Merkez Bankası, finansal pazara akan döviz tutarlarından, günde 200-250 milyon dolar alım yapmaya başlamalı ve dış ticaret açığı azalmaya başlayınca kadar bu düzeyde döviz alımlarını sürdürmelidir. Bu önlem, döviz fiyatlarını yükseltecek, finansal pazara yüksek YTL tutarlarının çıkmasına neden olarak enflasyon baskıları yaratacaktır. T.C. Merkez Bankası, başka araçlarla (örnek olarak açık piyasa işlemleri -APİ) bu baskıyı hafifletmenin yollarını araştırmalıdır.

2. Yukarıda önerildiği gibi, bütçe açığı azaltıldıkça, enflasyon baskılarının azalması da sağlanacaktır.

3. T.C. Merkez Bankası, Mayıs'tan başlayarak, kendi kısa vadeli faizlerini yavaş yavaş azaltmaya başlamalı ve yıllık %10'u buluncaya kadar ayda yarım puan faiz azaltmayı sürdürmelidir. Bankanın bu yol göstermesinden sonra düşecek genel faiz oranları, yatırımların hızlanmasını, üretimin artması ile enflasyon baskılarının hafiflemesini sağlayabilecektir. Enflasyon artışı korkusuyla, uzun süreli ekonomik hedeflerimiz için gerekli olan önlemleri almayı geciktirmek, doğru değildir.

4. Devlet borçlanma hızı yavaşlatılmıdır. Hazine, ödediğinden düşük tutarlarda borçlanma yaparak, borç toplamının azaltılması yönündeki çalışmalarını hızlandırmalıdır.

5. Seçimin etkilenmesini önlemek amacıyla geciktirilmiş KİT mal ve hizmet fiyatlarının, en kısa sürede pazarın gerektirdiği düzeylerde uygulanması sağlanmalıdır.

6. Belediyelerin harcama ve borçlanma hızı azaltılmalı, yerel yönetim borçlarının "yeniden yapılandırılması"na izin verilmemelidir. Geçmişteki deneyimler, bu yeniden yapılandırılmaların, yerel yönetim borçlarının Hazineye devredilmesi ve belediyenin öteki kamu kurumlarına olan birikmiş borçlarının geri ödenmesinin geciktirilmesi sonucuna ulaştığı görülmektedir. Bu uygunsuz borç aktarması, yasaklanmalı, Belediyeler, borçlarını zamanında ödeme alışkanlığına zorlanmalıdır.

7. YTL'nin yüksek değeri, dış alımı ucuz tutmakta, yabancı ülke mallarının, yerli üretimden ucuza kullanılmasını özendirilmektedir. Zaman içinde, yedek parça üretten yerli sanayi kuruluşlarının işlerini terketmesine neden olan bu çarpıklık düzeltilmeli, yedek parça üreticilerinin desteklenmesi sağlanmalıdır.

Yukarıda özetlenen gelişmeler içinde, GSMH'nin 2005'te yaklaşık %20 oranında artarak 301,7 milyar dolardan 362,8 milyar dolara, 2006'da da %7 artarak 387,6 milyar dolara yükselmesi sağlanmıştır. 2005'teki dolar değeri artışının büyük kıs-

mı, dolar fiyatındaki değişmeden ve %7,6 sı katma değer reel artışından kaynaklanmıştır. Uygulanan üç yıllık ekonomik programa göre GSMH'nin 2007'de %5 artarak 401,8 milyar dolara yükselmesi programlanmıştır. Biz 2007'de GSMH'nin YTL değerinin 630 milyar, dolar değerinin de 400 milyar dolar düzeyinde gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz. (Tablo II)

Kişi Başına Milli Gelir

Bu gelişmeler sonunda kişi başına GSMH, 2005'te 6749 YTL., 2006'da 7300 YTL. olarak gerçekleşmiş ve 2007'de 7500 YTL.sına yükselmesi programlanmıştır. Biz, GSMH büyümesinin, programlanan %5 yerine, %4'te kalacağını, 2007'de kişi başına GSMH'nin 7400 YTL dolaylarında oluşacağını tahmin ediyoruz. Dolar değeri olarak kişi başına GSMH, 2005'te 5008 dolar, 2006'da 5216 dolar olarak gerçekleşmiş, 2007'de de 5400 dolara yükseleceği programlanmıştır. Biz, dolar değerinin 5300 dolarda kalacağını tahmin ediyoruz.

Döviz Fiyatları

2002 sonunda 1,6 YTL.'ına, 2003 başında da 1,7 YTL'sına kadar yükselen dolar fiyatı, 2003 sonunda 1,4 YTL.'sına, 2004 sonunda 1,3 YTL'sına düşmüş ve o tarihten beri 1,4 dolaylarında kalmış, 2006'nın Mayıs'ındaki yükselmeye, 1,7'ye yeniden yükselmiş ise de, Haziran sonunda 1,4 YTL'sına kadar düşmüştür. 2007 başında, dolar fiyatı 1,4 YTL. dolaylarında dalgalanmaktadır. 2007 başında dış ticaret ve cari açık yüksek düzeyini koruduğu için, önümüzdeki günlerde döviz fiyatlarında yükselme beklenmelidir. Ekonomik programın öngörüsü, dolar fiyatının yıl sonunda 1,6 YTL'sına yükselmesidir. Bize göre, dolar fiyatının 1,7 YTL.sına yükselmesi de olasıdır. Yüksek faizlerle döviz fiyatlarını baskı altında tutmanın sınırı vardır. Bu politika değiştirilmediği halde, Mayıs'taki ve bu yıl başındaki dalgalanmalardan kaçınma olanağı bulunamamıştır. Ekonomi için çok zararlı olan bu sıçramalar yerine, döviz fiyatları yönetilerek, yavaş yavaş yükselmeleri sağlanmalıdır.

Yıl içinde dış açığın daha düşük bir düzeye inmesi ve yatırımların hızlandırılması için, döviz fiyatlarını düşük ve faizleri yüksek tutma biçimindeki politikanın değişeceğini, yüksek döviz açığı yaratan düşük kur, yüksek faiz politikasının terk edileceğini sanıyoruz. Böyle yapıldığı takdirde, dış ticaret açığının 50 milyar doların, cari işlemler açığının da 30 milyar doların altına çekmek olanağı elde edilmiş olacaktır. Bu politika, enflasyon baskılarını artıracak olsa bile, yıl içinde döviz fiyatlarının yükselmesi, faizlerin de düşürülmesi sağlanmalıdır. Bunun için T.C. Merkez Bankası'nın yılbaşından başlayarak döviz alımlarını artırması, kendi faizlerini de indirmesi gerekebilecektir.

Ödemeler Dengesi ve Dış Ekonomik İlişkiler

2006 yılının dış ticaret açığı 51,9 milyar dolara yükselmiştir. 2005 yılında 42,9 milyar dolar olan dış ticaret açığındaki yıllık artış %26'dır. Bir yılda dış ticaret açığı, GSMH'nın %12,5'undan %13,4'üne yükselmiştir. Cari açık ise, 2005'te 22,8 milyar dolar iken, %35 artarak 31,5 milyar dolara, GSMH'nın %6,3'ünden %8'ine yükselmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi döviz açıklarının 2007'de azaltılmasına çalışılması, olağan bir politika uygulaması olacaktır. 2007'de cari işlemler açığının 30 milyar dolarlara ve GSMH'nın %7,5'una indirilmesi sağlanabilir, diye düşünüyoruz.

2006 yılındaki 31,5 milyar dolarlık döviz açığının, 19 milyar dolarına yakın kısmı doğrudan yabancı sermaye gibi, görece olarak uzun vadeli kaynaklardan karşılanmış, ama 12,3 milyar dolarlık kısmı, finansal pazarda, bazen "sıcak para" diye adlandırılan kısa vadeli kaynaklardan karşılanmıştır. 2007 yılında oluşacağı tahmin edilen 30 milyar doların yarısının da uzun vadeli kaynaklardan karşılanacağı tahmin edilmektedir. Ancak, bu döviz akımlarının düzeyi, büyük ölçüde T.C. Merkez Bankası'nca uygulanacak döviz kuru ve faiz politikalarına bağlı olacaktır. Bu politikalar-daki yanlış kararların ve yapılabilecek uygulama hatalarının, ekonomi üzerinde olağanüstü etkileri ve sonuçları olmuştur. 2007

yılında seçimler nedeniyle artan belirsizlikler olsa da ekonominin, 30 milyar dolarlık döviz açığını karşılamakta güçlük çekmeyeceği beklenmelidir. Hatta bu finansal işlem, ülkedeki faiz hadleri aşağı çekilirken elde edilecektir; çünkü 2007 yılında enflasyonun yavaşlaması faizlerin indirilmesine izin verecektir. Ancak, T.C. Merkez Bankası, dolar fiyatının yıl içinde yavaş yavaş artarak yıl sonunda 1,6 YTL düzeyine çıkmasını önlerse, döviz açığını 30 milyar doların altında tutmak olanağı bulunamayabilir ve o takdirde T.C. Merkez Bankası, enflasyonun hızlanması korkusuyla faizleri yukarıda tutmak zorunda kalabilir. T.C. Merkez Bankası'nın bu yanlış yapmayacağını, yılbaşından başlayarak ülkemizde enflasyonun ve faizlerin düşmesini sağlayacak önlemler alırken, döviz fiyatlarının yılbaşından yılsonuna kadar dolar fiyatını 1,6-1,7 YTL düzeyine çıkaracak biçimde yükselmesine izin vereceğini tahmin ediyoruz. Yüksek faiz, düşük kur politikasını 2007'nin sonuna kadar sürdürmeye çalışırsa, ekonominin geçen yıl Mayıs ayındaki düzeltmelere benzer tepki vermesi önlenemeyecektir. Anımsandığı gibi, biraz da uluslararası finansal pazardaki dalgalanmaların da etkisiyle, dolar fiyatı Mayıs'ta 1,3 YTL'den 1,7 YTL.sına kadar yükselmiş, T.C. Merkez Bankası kısa vadeli borçlanma faizini %13'ten %17,50'ye yükseltmeye karar vermişti. Yıl sonuna doğru, büyüme hızındaki yavaşlama, (bir önceki çeyrekteki %6,5'tan, üçüncü çeyrekte %3'e) ile Aralık ayına doğru döviz açığı 31,5 milyar dolarda kalması, (önceki 12 aylık açık tahminleri 33-35 milyar dolar düzeyindeydi) Mayıs ayındaki bu oynaklığın sonucudur. Ancak, döviz fiyatları ikinci 6 ayda yeniden 1,4 YTL.sına kadar düşmüş, ama çok yükselmiş (%20'den %40'lara) olan kredi faizleri nedeniyle yatırımlarda ve üretimde düşüşler olmuştur. Üçüncü çeyrekte %3'e kadar düşmüş olan GSMH büyüme hızının, dördüncü çeyrekte de %4 dolayında olacağı ve 2006 yılının bütünündeki büyüme hızının %6'nın altında kalacağı tahmin edilmektedir. Bu durumda T.C. Merkez Bankası'nın yılın ilk çeyreğinde, fazla telaşlanmadan düşük faiz ve yüksekçe kur politikasına geçişi sağlanması gerekmektedir. Böyle bir politikanın

yaratabileceği enflasyon baskılarının T.C. Merkez Bankası elindeki öteki para politikası araçlarıyla hafifletilmesi olanağı vardır. Ancak, daha çok Maliye Bakanlığı'nın etki alanında olan maliye politikasının da para politikasına uygun olarak yönetilmesi gerekecektir. T.C. Merkez Bankası, para politikası önlemlerini uygularken, herhalde, bütçe uygulamasında fazla açık vermek, önlenmelidir.

2006'da %18 artarak 137 milyar dolara yükselen dış alımla, %16 artarak 85,1 milyar dolara yükselen dışsattım arasındaki farktan oluşan 51,9 milyar dolar tutarındaki dış ticaret açığının 20,6 milyar dolarlık kısmı (%40'i) turizm, taşımacılık ve öteki hizmet karşılığı sağlanan dövizlerle karşılanmıştır. Ekonominin yüksek dış açıkları, ekonomide oynaklıkları (volatilities) artırmakta ve kısa sürede ortaya çıkan yüksek orandaki dalgalanmalar, ekonomiyi zarar vermektedir.

Devlet Borçları

Yüksek dış açıklar, yüksek faizler ve düşük kurlarla uygulanan para politikası, son yıllarda devlet borçlarını hızla yükseltmiştir. Devletin iç ve dış toplam borcu, 2001'de 154 milyar dolar iken, 5 yılda %60 artarak 244,4 milyar dolara yükselmiştir. Asıl hızlı artış ve asıl sorun, iç borcun beş yılda %206 artarak, 2006 sonunda 252 milyar dolara ulaşmış olmasıdır. 2006 yılındaki kamu borcu toplamı (244,4 milyar dolar), GSMH'nın %61'i düzeyindedir. 2001'de

%104 olan bu oran, 2002'de %86'ya, 2003'te %85,9'a, 2004'te %78'e, 2005'te %70'e ve 2006'da da 62,8'e düşmüştür. Borçluluk oranında düşme olmakla birlikte bu düşüklük, büyük ölçüde döviz kurlarının düşük tutulmasından kaynaklanmıştır. Bütçe üzerinde ağır yük oluşturan faiz giderleri, bu borçlanma düzeyinin daha da düşürülmesini gerektirmektedir.

Özet ve Sonuçlar

Çifte seçimin 2007 yılında ekonomi yönetimini zorlayacağı görülmektedir. Ekonomi iyi yönetilirse, büyümeyi biraz yavaşlatarak yine de iyi yönde gelişme olanağı vardır. 2007'de de çok şey Para ve Maliye politikasının uyum içinde, enflasyon hızını indirme yönünde kullanılmasının sağlanmasına bağlıdır. Enflasyon yavaşlatılabilirse, 2007 yılını, tüm zorluklara rağmen iyi sonuçlarla kapatabiliriz.

Kaynaklar

“2007 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi” ve “2006 Ekonomik Raporu”, T.C. Maliye Bakanlığı, 2006, Ankara.

Mustafa A. Aysan, “Temel Göstergelerle 2006 Yılı Ekonomik Beklentileri, Şubat 2006”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:30. Nisan 2006.

“Tüketici Fiyatları Genel İndeksi”, TÜİK, Ankara, Ocak 2007.

“Üç Yıllık Ekonomik Program, 2007-2009”, T.C. Maliye Bakanlığı, Ankara, 2006.

www.maliye.gov.tr ve www.hazine.gov.tr

TABLO I
2006 YILI BAŞI BEKLENTİLERİ İLE YILSONUNDAKİ GERÇEKLEŞMELER
(ŞUBAT 2007)

Göstergeler

	2006 (T MA) (5)	2006 (G) (6)	Fark(%) (7)
GSMH (1), artışı, %	6,0	6,0	-
Enflasyon, TÜ (2), %	7,0	9,7	39,0
Bütçe gideri, milyar YTL	170,0	175,0	3,0
Bütçe geliri, milyar YTL	160,0	172,2	8,0
Bütçe açığı, milyar YTL	10,0	2,9	70,0
Bütçe açığı/GSMH, %	2,0	1,0	50,0
FDF, milyar YTL (3)	35,0	42,0	20,0
Yıl sonu, dolar fiyatı, YTL/\$	1,6	1,4	13,0
Dış borç, milyar dolar, özel (4)	100,0	131,9	31,9
Dış borç, milyar dolar, kamu	70,0	66,4	13,6
Dış borç, milyar dolar, toplam	170,0	198,3	17,0
İç borç, milyar YTL, yıl sonu	230,0	252,0	10,0
İç borç, milyar dolar, yıl sonu	200,0	178,0	11,0
Toplam borç, milyar YTL, y s	370,0	344,9	7,0
GSMH, milyar YTL	550,0	562,0	2,0
GSMH, milyar dolar	400,0	390,0	3,0
GSMH/Kişi, dolar	5.300,0	5.216,0	2,0
GSMH/Kişi, YTL	7.000,0	7.300,0	4,0
Toplam borç/GSMH, %	90,2	61,4	32,0
Dışalım, milyar dolar	130,0	137,0	5,0
Dışsatım, milyar dolar	80,0	85,1	6,0
Dış açık, milyar dolar	50,0	51,9	4,0
Cari açık, milyar \$	-25,0	-31,3	25,0

Kısaltmalar ve açıklamalar:

- (1) GSMH: Gayri safi Milli Hasıla: Ülkede üretilen katma değerden, eskime payları düşülmeden önceki tutarını gösteren bir Milli Gelir ölçüsü.
- (2) Tüketici Fiyatları Genel İndeksi.
- (3) FDF: Faiz-dışı fazla: devlet bütçesinin gelirler toplamından faiz-dışı giderler düşüldükten sonra geride kalan gelir fazlası.
- (4) Bu yıl ilk kez tabloya eklenmiştir.
- (5) Şubat 2006'da Mustafa Aysan tarafından yapılmış olan yıl sonu tahminleri
- (6) 2007 yılı başında yapılmış olan gerçekleşme tahminleri.
- (7) Yılbaşında tahmin edilmiş tutarlarla, yıl sonunda gerçekleşen tutarlar arasındaki sapma oranları:
(G - TMA/ TMA)

TABLO II
SON ALTI YILIN EKONOMİK GELİŞMELERİ VE 2007 YILI BEKLENTİLERİ (ŞUBAT 2007)

Göstergeler:	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Program 2007	TMA 2007	
GSMH artış %	-9,3	7,9	5,9	9,9	7,6	6,0	5,0	4,0	GSMH GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA (ÜRETİLEN MAL VE HİZMETLER)
Enflasyon, %	68,5	29,7	18,4	9,3	7,7	9,7	4,0	7,0	ENFLASYON
Bütçe Gideri, mlyr.YTL	78,0	110,6	132,8	141,0	159,2	175,0	204,9	200,0	TÜKETİCİ İNDEKSİNDEKİ YILLIK ARTIŞ
Bütçe Geliri,mlyr.YTL	51,8	75,6	100,3	121,9	152,7	172,2	188,2	190,0	
Bütçe Açığı,mlyr.YTL	26,2	35,0	32,5	19,1	6,5	2,8	16,7	10,0	
Bütçe Açığı/GSMH,%	17,4	14,6	9,1	4,5	1,3	0,5	2,6	2,0	
FDF, mlyr. YTL.	12,5	11,8	18,3	26,3	35,9	42,0	36,2	37,0	MLYR MİLYAR, YTL ya da \$
Yılısonu dolar,YS,YTL/\$	1,4	1,6	1,4	1,3	1,4	1,4	1,6	1,7	
Dış Borç, özel mlyr, \$	60,0	74,2	78,6	81,6	91,0	131,9	160,0	170,0	
Dış borç,mlyr.\$,kamu	55,0	56,8	63,4	68,4	65,0	66,4	65,0	65,0	FDF FAİZ DIŞI FAZLA
Dış borç,mlyr.\$,toplam	113,6	130,2	144,9	162,2	170,5	198,3	225,0	230,0	DEVLET GELİRLERİ-FAİZ DIŞI
İç borç,YS,mlyr.YTL	122,1	149,9	194,4	224,5	244,8	252,0	260,0	270,0	GİDERLER
İç borç,YS,mlyr.\$	99,0	100,0	139,3	167,5	181,0	178,0	170,0	175,0	
Toplam borç,mlyr.\$	214,0	231,0	281,3	317,5	345,0	376,3	395,0	405,0	
İç+Dış borç,kamu,mlyr.\$	154,0	156,8	202,7	235,9	252,0	244,4	235,0	240,0	TMA MUSTAFA AYSAN'IN TAHMİNLERİ
GSMH,mlyr.YTL	180,0	275,0	356,7	429,0	486,0	562,0	631,0	630,0	
GSMH,mlyr.\$	148,0	182,0	236,0	301,7	362,8	387,6	408,1	400,0	
GSMH/kişi,\$	2123,0	2598,0	3383,0	4172,0	5008,0	5216,0	5400,0	5300,0	
GSMH/kişi,YTL	2572,0	3950,0	5044,0	5975,0	6749,0	7300,0	7500,0	7400,0	PROGRAM ÜÇ YILLIK DEVLET PROGRAMININ RAKAMLARI
Toplam borç/GSMH,%	145,0	127,0	117,0	106,0	90,3	96,0	97,0	101,0	
Kamu borç/GSMH,%	104,0	86,0	85,9	78,2	70,2	62,8	58,0	61,0	
İç borç/GSMH,%	67,8	54,5	54,5	52,3	50,1	44,0	41,0	43,0	
Dışalım,mlyr.\$	41,4	51,6	69,3	97,5	116,0	137,0	149,7	140,0	
Dışsatım,mlyr.\$	31,3	36,0	47,3	63,1	73,1	85,1	95,0	100,0	
Ticaret açığı,mlyr.\$	-10,1	-15,6	-22,0	-34,4	-42,9	-51,9	-54,7	40,0	
Cari işlemler açığı,mlyr.\$	3,4	-1,5	-8,0	-15,7	-22,8	-31,3	-30,4	-30,0	